

פרשת וארא

(ו ב-ג) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה': וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי וְשָׂמִי ה' לֹא נִודַעְתִּי לָהֶם:

עי' רמב"ן: ועל דרך האמת בא הכתוב כפשוטו ומשמעו יאמר אני ה' נראתי להם באספקלריא של אל שדי כטעם במראה אליו אתודע (במדבר יב ו) ואותי אני ה' לא נודעתי להם שלא נסתכלו באספקלריא המאירה⁹⁵⁵ שידעו אותי כטעם אשר ידעו ה' פנים אל פנים

סא מאיר הרמב"ן ור' בחיי

⁹⁵⁵ עי' יבמות (מ"ט ע"ב) כל הנביאים ראו באספקלריא שאינה מאירה ומשה רבע"ה זכה לאספקלריא דמאירה.

עי' זהר וארא כג ע"א): רבי שמעון הוה יתיב יומא חד ורבי אלעזר בריה (עמיה) ורבי אבא עמיה אמר רבי אלעזר האי קרא דכתיב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו' מהו וארא ואדבר מבעי ליה אמר ליה אלעזר ברי רזא עלאה איהו תא חזי אית גוונין דמתחזיין ואית גוונין דלא מתחזיין ואלין ואלין אינון רזא עלאה דמהימנותא ובני נשא לא ידעין ליה ולא מסתכלין ביה ואלין דמתחזיין לא זכה בהו בר נש עד דאתו אבהן וקיימו עלייהו ועל דא כתיב וארא דחמו אינון גוונין דאתגליין ומאן גוונין דאתגליין אינון דאל שדי דאינון גוונין בחיזו עלאה (נ"א חיזו דגוונין עלאין) ואלין אתחזיין וגוונין דלעילא סתימין דלא אתחזיין לא קאים איניש עלייהו בר ממשה ועל דא כתיב ושמתי יה"ה לא נודעתי להם לא אתגליתי לון בגוונין עלאין ואי תימא דאבהן לא הוה ידעי בהו אלא הוה ידעי מגו אינון דאתגליין:

כתיב (דניאל יב ג) והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד והמשכילים יזהירו מאן אינון משכילים אלא דא הוא ההוא חכם דיסתכל מגרמיה מלין דלא יכילין בני נשא למלא בפומא ואלין אקרון משכילים יזהירו כזהר הרקיע מאן (זהר) הוא הרקיע דא הוא רקיע דמשה דקיימא באמצעייתא והאי זהר דיליה איהו סתים ולא אתגלייא מגוון דיליה וקיימא על ההוא רקיעא דלא נהיר דאתחזיין ביה גוונין ואינון גוונין אף על גב דאתחזיין ביה לא זהרי כזהרא בגין דאינון גוונין סתימין תא חזי ארבע נהורין אינון תלת מנייהו סתימין וחד דאתגלייא נהורא דנהיר נהורא דזהרא (ואינון) ואיהו נהיר כזהירו דשמיא בדכיו נהורא דארגוונא דנטיל כל נהורין נהורא דלא נהיר אסתכל לגבי אלין ונטיל לון ואתחזיין אינון נהורין ביה כעששיתא לקבל שמשא ואלין תלת דקאמרן סתימין וקיימין על האי דאתגלייא ורזא דא עינא:

תא חזי בעינא אית תלת גוונין דאתגליין רשימין ביה וכלהו לא מזדהרי בגין דקיימי בנהורא דלא נהיר ואלין אינון כגוונא דאינון סתימין דקיימי עלייהו ואלין אינון דאתחזיין לאבהן למנדע אינון סתימין דמזדהרין מגו אלין דלא מזדהרי ואינון דמזדהרי ואינון סתימין אתגליין ליה למשה בההוא רקיעא דיליה ואלין קיימי על אינון גוונין דאתחזיין ביה בעינא ורזא דא סתים עינן ואסחר גלגלך ויתגליין אינון גוונין דנהרין דמזדהרי ולא אתייהיב רשו למיחמי אלא בעיינין סתימין בגין דאינון סתימין עלאין קיימי על אינון גוונין דאתחזיין דלא מזדהרי ועל דא קרינן משה זכה באספקלריא דנהרא דקיימא על ההוא דלא נהרא שאר בני עלמא בההוא אספקלריא דלא נהרא ואבהן הוה חמאן מגו אלין גוונין דאתגליין אינון סתימין דקיימי עלייהו דאינון דלא נהרין ועל דא כתיב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי באינון גוונין דאתחזיין ושמתי יה"ה לא נודעתי להם אלין גוונין עלאין סתימין דזהרין דזכה בהו משה לאסתכלא בהון ורזא דא דעינא סתים וגליא סתים חמי אספקלריא דנהרא אתגלייא חמי אספקלריא דלא נהרא ועל דא וארא באספקלריא דלא נהרא דאיהו באתגלייא ביה כתיב ראיה באספקלריא דנהרא דאיהו בסתימו כתיב ביה ידיעה דכתיב לא נודעתי אתו רבי אלעזר ורבי אבא ונשקו ידוי בכה רבי אבא ואמר ווי כד תסתלק מעלמא וישתאר עלמא יתום מינך מאן יכיל לאנהרא מלין דאורייתא:

תרגום: רבי שמעון היה יושב יום אחד ורבי אלעזר בנו (עמו) ורבי אבא עמו אמר רבי אלעזר פסוק זה שכתוב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו' מהו וארא היה צריך לומר ואדבר אמר לו אלעזר בני זהו סוד עליון. בא וראה יש צבעים שנראים ויש צבעים שלא נראים ואלו ואלו הם סוד עליון של האמונה ובני אדם לא יודעים אותו ולא מתבוננים בו ואלה שנראים לא זכה בהם אדם עד שבאו האבות ועמדו עליהם ועל זה כתוב וארא שראו אותם צבעים שהתגלו. ומה הצבעים שהתגלו אותם של אל שדי שהם צבעים של מראה עליון (מראה של צבעים עליונים) ואלו נראים והגוונים שלמעלה נסתרים שלא נראים לא עמד איש עליהם פרט למשה ועל זה כתוב ושמתי ה' לא נודעתי להם לא התגליתי להם בגוונים עליונים ואם תאמר שהאבות לא ידעו אותם אלא הם ידעו אותם מתוך אלו שהתגלו.

כתוב והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד והמשכילים יזהירו מי הם המשכילים אלא זהו אותו חכם שמתבונן מעצמו בדברים שלא יכולים בני אדם לדבר בפה ולא לה קוראים משכילים יזהירו כזהר הרקיע מי (זהר) הוא הרקיע זהו הרקיע של משה שעומדת באמצע והזהר שלו הזה הוא נסתר ולא התגלה מהגוון שלו ועומד על אותו רקיע שלא מאיר שנראים בו הצבעים ואותם צבעים אף על פי שנראים בו לא זהרים כמו זהר משום שהם צבעים נסתרים. בא

(דברים לד י) כי האבות ידעו השם המיוחד אבל לא נודע להם בנבואה ולכן כשידבר אברהם עם השם יזכיר השם המיוחד עם אלף דלת או אלף דלת לבדו והנה הענין שהאבות היה גלוי השכינה להם והדבור עמהם במדת הדין רפה⁹⁵⁶ ונהג עמהם בה ועם משה יתנהג ויודע במדת הרחמים שהוא בשמו הגדול⁹⁵⁷ כמעט מוליך לימין משה זרוע תפארתו⁹⁵⁸

סא מאיר הרמב"ן ור' בחיי

וראה ארבעה אורות הם שלשה מהם נסתרים ואחד שהתגלה אור שמאיר אור שזהר (והם) והוא מאיר כזהר השמים בטוהר אור של ארגמן שנטול כל האורות אור שלא מאיר מסתכל לאלה ונטול אותם ונראים אותם המאורות בו כעשית נגד השמש. ואלה השלשה שאמרנו נסתרים ועומדים על זה שהתגלה וסוד זה העין.

בא וראה בעין יש שלשה צבעים שהתגלו רשומים בו וכולם לא זהרים משום שעומדים באור שלא מאיר ואלה הם כדוגמא אותם הנסתרים שעומדים עליהם ואלה הם שנראו לאבות לדעת אותם נסתרים שזהרים מתוך אלה שלא זהרים ואותם שזהרים והם נסתרים התגלו למשה באותו רקיע שלו ואלה עומדים על אותם צבעים שנראים בו בעין. וסוד זה סותם עיניך ומסובב גלגלך ויתגלו אותם צבעים שמאירים שזהרים ולא נתנה רשות לראות אלא בעיניים סתומות משום שאותם נסתרים עליונים עומדים על אותם צבעים שנראים שלא זהרים. ועל זה קראנו משה זכה באספקלריה המאירה שעומדת על אותה שלא מאירה שאר בני העולם באותה אספקלריה שלא מאירה והאבות היו רואים מתוך הצבעים הללו שהתגלו אותם נסתרים שעומדים עליהם שאלה שלא מאירים ולכן כתוב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי באותם צבעים שנראים. ושמי ה' לא נודעתי להם אלו צבעים עליונים נסתרים שזהרים שזכה בהם משה להסתכל בהם וסוד זה שהעין סתום/נסתר וגלוי סתום/נסתר רואה אספקלריה המאירה נגלה רואה אספקלריה שלא מאירה ועל זה וארא באספקלריה שלא מאירה שהיא בהתגלות בה כתוב ראה ואולם באספקלריה שמאירה שהיא בסתר כתוב בה ידיעה שכתוב לא נודעתי באו רבי אלעזר ורבי אבא ונשקו ידיו בכה רבי אבא ואמר אוי כשתסתלק מן העולם וישאר העולם יתום ממך מי יכול להאיר דברי תורה.

עי' יהל אור ח"א י"ב ע"ד וז"ל ונה"י הן גוונים דמתחזין לכן ב' גוונים הראשונים נראין בפתיחו דעיינין וחג"ת הן גוונים דלא מתחזין לכן הן בסתימו דעיינין אבל חב"ד אין שם גוונים כלל עכ"ל. ועי' בבהגר"א על תז"ח יח ע"א ז"ל דלא אנהיר סיהרא אספקלריא כו' - כי אין השגה לשום בריה רק בשכינה כידוע רק שמרע"ה אנהיר לה בדרגיה ועביד לה אספקלריא דנהרא עכ"ל. דהיינו שכל הבריאה כולה אינה יכולה להשיג מאומה אלא ממידת המלכות בלבד. אמנם אם ישנם חילוקי מדרגות בין הברואים הדבר תלוי באם המלכות מאירה אם לאו כלומר אם המלכות עומדת בזיווג עם ז"א אם לאו. ועי' בתז"ח לד ע"ג תנא דמסייע ליסוד זה: כרובי עינא דפתחין וסגרין דבהון נהיר עמודא דאמצעייתא בבת עינא ואתקריאת מסטרה אספקלריא דנהרא וכד סתים עינא אתקריאת אספקלריא דלא נהרא ע"כ. למימרא שההבדל בין "נהרא" לבין "לא נהרא" הוא אם הנוק' בזיווג עם ז"א אם לאו. ועי' תיקו"ז (פט ע"ב): מסטרא דיה"ה אתקריאת אספקלריא דנהרא וכד איהי אדנ"י בלא בעלה אתקריאת אספקלריא דלא נהרא [תרגום: מצידו של הו"ה נקרא מראה המאירה וכאשר היא אדנ"י בלא בעלה נקראת מראה שאינה מאירה].

ע' בגר"א בתיקו"ז פ"ט ע"ד וז"ל דרגא דת"ת וצדיק אספקלריא דנהרא ואספקלריא דלא נהרא. ע' בהגר"א בסד"צ ל"ו ע"ד וז"ל ומשה לא ידע כי קרן עור פניו היינו דכתיב כו' ר"ל שאחר שחטא חזר לגוף דעשייה כתנות עור משכא דחויא ומשה זכה לאספקלריא דנהרא שגופו נזדכך כידוע וקרן עור שלו ונעשה כלו אצילות שעור שלו נעשה מלכות דאצילות עכ"ל. אמנם ע' גר"א משלי כב יב וז"ל נביאים היו במדרגת העינים שהם שנים רואה וחווה והם נביאים ראשונים ואחרונים וכו' אחרונים ראו באספקלריא שאינה מראה לכן כתיב בנבואתם חזון שהוא מתרגום של מראה ופחות ממנו עכ"ל. היינו שיש דרגות בין אספקלריא שמה שהיה מאירה אצל משה רבינו היה סתום אצל נביאים הראשונים.

⁹⁵⁶ עי' לעיל פרשת בראשית הערה 106 ופרשת נח הערה 380 ועי' שער רפ"ח פרק ה.

⁹⁵⁷ עי' לעיל פרשת נח הערה 391.

⁹⁵⁸ עי' זהר (ח"ב דף קיט ע"ב): בה (ישעיה סג יב) מוליך לימין משה זרוע תפארתו בוקע מים וגו' בגין דתפארת דרגא דמשה גופא וחסד דרועא דיליה ומשה אתקשר בע"ב דאיהו חסד דרגא דאברהם דהכי סליק בחושבן ח"י ור"ו מן ויסע ויבא ויט תלת ענפי אבהן ש' דאתקשר בש' של משה דאתמר בהון (יחזקאל א י) ופני אריה אל הימין לארבעתם ופני שור מהשמאל וגו' ופני נשר לארבעתן מ"ה מן משה ודמות פניהם פני אדם

תרגום: ובה מוליך לימין משה זרוע תפארתו בוקע מים וגו' משום שתפארת היא דרגת משה הגוף וחסד זרועו ומשה נקשר בע"ב שהוא חסד דרגתו של אברהם שכן עולה בחושבן ח"י ור"ו מן ויסע ויבא ויט שלשת ענפי האבות ש שנקשרה בש' של משה שנאמר בהם ופני אריה אל הימין לארבעתם ופני שור מהשמאל וגו' ופני נשר לארבעתן מ"ה מן משה ודמות פניהם פני אדם.

עי' תיקו"ז (עד ע"ב): מימינא אתייהב אורייתא בגין דא (ישעיה סג יב) מוליך לימין משה זרוע תפארתו ובוקע מים דאורייתא מתמן מה' דאברהם למהו ליה בה שם עולם ובה אשתלים ה' דמשה

(ישעיה סג יב) וכתוב (שם יד) כן נהגת עמך לעשות לך שם תפארת ולכן לא יזכיר משה מעתה שם אל שדי כי התורה בשמו הגדול נתנה שנאמר (להלן כ ב) אנכי ה' אלהיך והוא שנאמר (דברים ד לו) מן השמים השמיעך את קולו ליסרך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה⁹⁵⁹ וכבר רמזתי פירוש השמים⁹⁶⁰ והקב"ה יגלה עינינו ויראינו נפלאות מתורתו, ומעם וגם הקימותי את בריתי אתם וגם אני שמעתי כלומר נראיתי להם באל שדי וגם הקימותי להם הברית ההוא לפני וגם בשמי הגדול שמעתי עתה אני נאקת בני ישראל ואזכור את בריתי אשר הקימותי להם עמדי והמשכיל יבין.

(ו ח) וְהִבְאֵתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת יְדֵי לְתַת אֶתָּה לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב וְנָתַתִּי אֶתָּה לְכֶם מוֹרְשָׁה אֲנִי ה':

ע"י רמב"ן: ועל דרך האמת נשאתי את ידי, שהרימותי זרוע עזי אלי, שאתן להם הארץ⁹⁶¹, וכן כי אשא אל שמים ידי⁹⁶² (דברים לב מ), שאשא היד הגדולה⁹⁶³ אל השמים להיות בה

סא מאיר הרמב"ן ור' בחיי

דאיה במשכונא לגביה דאברהם במשה דאייתי אורייתא עד דיפרוק לבנוי ורזא דמלה (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

תרגום: מימין נתנה תורה, בגלל זה "מוליק לימין משה זרוע תפארתו", ובוקע המים של התורה משם, מה' של אברהם, להיות לו בה שם עולם, ובה השתלמה ה' של משה, שהיא במשכון לגבי אברהם במשה, שהביא את התורה, עד שיפדה את בניו. וסוד הדבר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

⁹⁵⁹ ע"י זהר (ח"ב פה ע"א): רבי יוסי אמר אנכי דא שכינתא כמה דכתיב (בראשית מו ד) אנכי ארד עמך מצרימה יה"ה אלהיך (נ"א כלא סליק לעילא למהוי כלא חד) (דא כנסת ישראל דכתיב ואל תטוש תורת אמך) רבי יצחק אמר אנכי דא שכינתא ופסקא טעמא כמה דאת אמר (שם כז יט) אנכי עשו בכורך יה"ה אלהיך דא קודשא בריך הוא כמה דכתיב (דברים ד לו) מן השמים השמיעך את קולו וכתוב אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם מן השמים (מן השמים ממש דא קודשא בריך הוא).

תרגום: רבי יוסי אמר אנכי זו השכינה כמו שכתוב אנכי ארד עמך מצרימה ה' אלהיך (הכל עולה למעלה להיות הכל אחד) (זו כנסת ישראל שכתוב ואל תטוש תורת אמך) רבי יצחק אמר אנכי זו השכינה ומפסיק הטעם כמו שנאמר אנכי עשו בכורך ה' אלהיך זה הקדוש ברוך הוא כמו שכתוב מן השמים השמיעך את קלו וכתוב אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם מן השמים (מן השמים ממש זה הקדוש ברוך הוא).

⁹⁶⁰ בראשית א ח.

⁹⁶¹ ע"י ז"ח נא ע"א): פתח ואמר קומה ה' אל נשא ירך לאגברא ימינא על כלא כד"א נשאתי את ידי ודא ימינא עילאה דאקרי אל דארימת דגלא לעילא וע"ד ובאת אל הכהן ודא סטרא דימינא דאתער בעלמא והוא יקבל מינך ההוא מנחה ויקבל לה בימינא.

תרגום: פתח ואמר (תהלים י) קומה ה' אל נשא ירך להגביר את הימין על הכל כמו שנאמר (שמות ו) נשאתי את ידי וזו הימין העליונה שנקראת אל שהרימה דגלה למעלה ועל זה (דברים כו) ובאת אל הכהן וזהו צד הימין שהתעורר בעולם והוא יקבל ממך אותה המנחה ויקבל אותה בימין.

⁹⁶² ע"י תיקו"ז (עו ע"א): והאי כ"ח איהו רזא דיה"ה אלהינו יה"ה כוז"ו במוכס"ז כוז"ו ועליה אתמר כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו דאיהו כח דאתלבש בתרין דרועין דאינון חסד וגבורה וצריך לסלקא ליה לגבי י' דאיהו רום שמים ולנחתא ליה לגבי ו' דאיהו שמים דעליה אתמר ואתה תשמע השמים (מלכים א' ח לב) כד נחתא ליה לגבי עמודא דאמצעיתא למפרק בה לישראל בנוי וכד סליק לה לגבי רום השמים דאיהי י' למיטל נוקמא מעמלק.

תרגום: והכ"ח הזה הוא הסוד של יה"ה אלהינו יה"ה, כוז"ו במוכס"ז כוז"ו, ועליו נאמר "כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו", שהוא כח שהתלבש בשתי זרועות, שהן חסד וגבורה. וצריך להעלותו ל', שהוא רום השמים, ולהורידו לו', שהוא שמים, שעליו נאמר "ואתה תשמע השמים". כשמורידו אל העמוד האמצעי, לגאול בו את ישראל בניו, כשמעלה אותה לרום השמים, שהיא י' לקחת נקמה מעמלק.

בהגרא': לנחתא לה לגבי שמים - ר"ל, דכתיב (דברים לב מ-מא) כי אשא אל שמים ידי ואמרתי כו', ור"ל מתחילה אשא אל רום שמים, ואח"כ אשיב אל שמים ידי, ואז בנשיאת יד, אשיב נקם לצרי כו': ⁹⁶³ ע"י תיקו"ז (י ע"ב): י"ד שכינתא תתאה איהי היד הגדולה מימינא דחסד דתמן חכמה יד החזקה מסטרא דגבורה דתמן בינה יד רמה מסטרא דעמודא דאמצעיתא מעוטר בכתר על רישיה תפלי דמארי עלמא.

תרגום: י"ד שכינה התחתונה היא היד הגדולה מימין של חסד ששם חכמה, יד החזקה מצד של גבורה ששם בינה, יד רמה מצד של עמוד האמצעי מעוטר בכתר על ראשו, תפלין של רבוננו של

לעולם החיים.

(ז יז) כה אמר ה' בזאת תדע כי אני ה' הנה אנכי מכה במטה אשר בְּיָדִי על המים אשר בְּיָאֵר וְנִהְפְּכוּ לְדָם:

ע"י ר' בחיי: ע"ד הקבלה בזאת תדע כי אני ה' – יבאר כי השם המיוחד⁹⁶⁴ הנעלם⁹⁶⁵, נודע על ידי המדה הנקראת "זאת"⁹⁶⁶, והיא היד הגדולה⁹⁶⁷ אשר עשה ה' במצרים ובה ידעו את השם בסוף. והזכיר בפרעה לאכזריות לבו (שמות ז כג) ולא שת לבו גם לזאת.

(ח יח) והפִּלִיתִי בַיּוֹם הַהוּא אֶת אֶרֶץ גִּשְׁן אֲשֶׁר עָמַד עָלֶיהָ לְבִלְתִּי הָיִית שָׁם עָרֵב לְמַעַן תִּדְעַ כִּי אֲנִי ה' בְּקִרְבֵּי הָאָרֶץ:

ע"י רמב"ן: אני ה' בקרב הארץ – לומר כי הוא שליט ומשגיח בקרב הארץ לא כמי שיחשוב עבים סתר לו ולא יראה וחוג שמים יתהלך (איוב כב יד) ויתכן שיהיה כמו כי שמי בקרב⁹⁶⁸ (להלן כג כא) והוא סוד נשגב ונעלם.

(ט ג) הִנֵּה יָד ה' הוֹיָה בְּמִקְנֵךְ אֲשֶׁר בְּשֹׁדֶה בְּסוֹסִים בְּחִמְרִים בְּגַמְלִים בְּבָקָר וּבְצֹאֵן דָּבָר כְּבֹד מְאֹד:

ע"י ר' בחיי: הזכיר במכה זו חמישית יד ה' הויה שהוא ה"א אחרונה⁹⁶⁹ שבשם והזכיר לשון הויה והוא השם האחרון מצרופ השם המיוחד הסובל י"ב בתים⁹⁷⁰ כנרמז בכתוב זה שמי לעולם⁹⁷¹ והזכיר ג"כ ה' מינין מן המקנה והבן זה.

(ט ה) וַיֵּשֶׁם ה' מוֹעֵד לְאֹמֶר מִחֵר יַעֲשֶׂה ה' תִּדְבָר הַזֶּה בְּאֶרֶץ: ע"י ר' בחיי: וע"ד הקבלה וישם ה' יעשה ה' הכונה הוא ובית דינו⁹⁷² וכבר הזכיר למעלה בית דינו במה שהזכיר הנה יד ה' הויה והוא השם המיוחד המיעד ומצינו כיוצא בו (שמות מז כח) ויאמר ה' אל משה עד אנה מאנתם וגו' ראו כי ה' נתן לכם השבת והיה ראוי לומר אנכי נותן וכן רבים.

(ט יד) כִּי בַּפֶּעַם הַזֹּאת אֲנִי שֹׁלַח אֶת כָּל מִגְפָּתַי אֶל לְבָבְךָ וּבְעֵבְרֶיךָ וּבְעַמֶּךָ בְּעֵבוֹר תִּדְעַ כִּי אֲנִי כְּמִנִּי בְּכָל הָאָרֶץ:

ע"י ר' בחיי: ועל דרך הקבלה את כל מגפותי כמו ולא יעיר כל חמתו⁹⁷³ שבאורו כל שהיא חמתו וכן בכאן כל מגפותי חסר וא"ו מגפתי כל שהיא מגפתי ואמר אל לבך כנגד לבך

סג מאיר הרמב"ן ור' בחיי ❧

עולם.

⁹⁶⁴ ע"י לעיל פרשת בראשית הערה 204.

⁹⁶⁵ ע"י ויקרא יט כז ודברים כח טו שזה שם יה"ו, וע"י שמות ג יג שזה עיקר שם הו"ה שהה' אחרונה

כפולה, וע"י פרשת בראשית הערה 66.

⁹⁶⁶ ע"י לעיל פרשת בראשית הערה 247.

⁹⁶⁷ ע"י לעיל פרשת בראשית הערה 201.

⁹⁶⁸ ע"י לעיל פרשת חיי שרה הערה 562.

⁹⁶⁹ ע"י לעיל פרשת בראשית הערה 201.

⁹⁷⁰ ע"י ס"י פ"ד מט"ז ז"ל: ב' אבנים בונות ב' בתים שלש אבנים בונות ששה בתים וכו'. דהיינו ב' אותיות יוצרים ב' אפשריות של מילים בצירופיהם וג' אותיות יוצרים ששה מילים בצירופיהם.

⁹⁷¹ ע"י ספר הפליאה (עמוד פב): א"ל הו"י ד' אותיות הם ומתגלגלים ל"ב הויות ומ"ח אותיות אהיה

ד' אותיות הם וכשם שהו"י שני הה"ן כן יש לו לאה"ה שני הה"ן א"כ כמה תיבות יתגלגל וכמה

אותיות יתרבע א"ל זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור ר"ל זה עולה ל"ב ואה"ה מתגלגל ל"ב ונכנס

הו' בין זה וזה לומר לך שהו' שהוא עם כללו אה"ה מתגלגל ז"ה כהויות. אדני מתגלגל כ"ד צרופים

והם מקום ל"ב צירופי הו"ה ול"ב צרופי אה"ה.

⁹⁷² ע"י לעיל פרשת בראשית הערה 148.

⁹⁷³ ע"י לעיל פרשת בראשית הערה 7.

כלומר חוזק לבך הקשה והודיע אותנו כי יכניע את לבו החזק במדת כל שהיא מגפתו והוצרך משה רבינו ע"ה במכה זו להתפלל בנשיאת כפים מה שאין כן בכל השאר מטעם שהיו בני אדם מתים בה לפחד הקולות ולמכת הברד שהיתה בהסכמת הוא ובית דינו⁹⁷⁴ כענין שכתוב (שמות ט כג) וה' נתן קולות וברד ולכך הוצרך בבטולם לישא את כפיו כדי שיתקדשו כל העשר⁹⁷⁵ ושיכוין בהם לרום השמים⁹⁷⁶ שהודה בו פרעה עתה שכונתו נשיאת כפים אליו⁹⁷⁷ לבעבור ימשיך מלמעלה וישפיע למטה להפסיק הפורענות ולרחם על הארץ וזהו שאמר משה אפרוש כפי אל ה' כלומר אפרוש כפי כנגד העשר ויתקדשו ואכוין בהם אל ה' ומיד הקולות יחדלון.

(ט טז) וְאוֹלָם בְּעֵבֹר זֹאת הָעֲמֻדָּתִיךָ בְּעֵבֹר הָרְאִיתִךָ אֶת כְּחֵי וְלִמְעַן סֵפֶר שְׁמֵי כָּל הָאָרֶץ:
 עי' ר' בחיי: ולא הזכיר גבורתו כי לא הראה במצרים גדולות גבורותיו אבל לעתיד יהיו גבורותיו גדולות והזכיר יחזקאל בצורת הבית הראותכה בתוספת ה"א הוא שאמר (יחזקאל מ ד) למען הראותכה הובאתה הנה וגו' והטעם לפי שבמצרים הראה מקצת כחו וגבורותיו ולעתיד לבא יראה יותר ויותר או תרמוזו הה"א לחזרת השכינה⁹⁷⁸.

Section break

סג מאיר הרמב"ן ור' בחיי ❧

⁹⁷⁴ עי' לעיל פרשת בראשית הערה 148.
⁹⁷⁵ עי' (פ"ו מ"ז) וכתר ברית לו [לאברהם אבינו] ולזרעו עד עולם שנאמר והאמין בה' ויחשבה לו צדקה וכתר לו ברית בין עשר אצבעות ידיו והוא ברית הלשון. עי' זהר (ח"א סה ע"א וח"ב רסח ע"ב, וצ"ע).

⁹⁷⁶ עי' לעיל פרשת ויחי הערה 804.
 ועי' תיקו"ז (לח ע"ב): תגין תליין במחשבה דלכא ומוחא נקודין בדבורא דפומא אתון בעובדא דאברין ולאלין (נ"א ומאלין) נקודין וטעמי ואתון עביד ההוא סתים וגניז כורסיא טמירא עלאה ועליה אתמר (איכה ה יט) אתה ה' לעולם תשב וכו' מאי אתה ההוא דאתמר ביה (ישעיה כה א) ה' אלקי אתה ארוממך בההוא דאתמר ביה (חבקוק ג י) רום ידיהו נשא ובגין דא אתמר למי נושאין כפים לרום השמים הה"ד רום ידיהו נשא ומאי ניהו יר"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו חכמה כ"ח מ"ה ועליה אתמר (תהלים קיא ו) כ"ח מ"עשיו ה"גיד לעמו והאי איהו כ"ח פרקין דידין דמלכא עלאה דאינון כוז"ו במוכס"ז כוז"ו כנויין דיחודא עלאה דאיהו יהו"ה אלהינו יהו"ה ובגין דאסתלק האי חילא מישראל אתמר בהון (איכה ו א) וילכו בלא כח לפני רודף.

תרגום: תגים תלויים במחשבת הלב והמח, הנקודות בדבור הפה, האותיות במעשה האיברים. ולאלין (ומאלו) הנקודות וטעמים ואותיות עושה אותו סתום וגנוז כסא טמיר עליון, ועליו נאמר "אתה יהו"ה לעולם תשב וכו", מה זה "אתה", אותו שנאמר בו "יהו"ה אלהי אתה ארוממך", באותו שנאמר בו "רום ידיהו נשא", ובשבילו נאמר (בהיר קלט) למי נושאין כפים לרום השמים, זהו שכתוב "רום ידיהו נשא", ומיהו יר"ד ה"א וא"ו ה"א, שהוא חכמה כ"ח מ"ה, ועליו נאמר "כ"ח מ"עשיו ה"גיד לעמו", וזהו כ"ח הפרקים של ידי המלך העליון, שהן כוז"ו במוכס"ז כוז"ו. הכנויים של היחוד העליון, שהוא יהו"ה אלהינו יהו"ה. ומשום שהסתלק הכח הזה מישראל, נאמר בהם "וילכו בלא כח לפני רודף".

⁹⁷⁷

⁹⁷⁸ עי' לעיל פרשת לך לך הערה 432.